

В. Купрієвич

**ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВДОСКОНАЛЕННЯ КЕРІВНИКІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Сучасний етап соціально-економічного розвитку України характеризується інтенсивним переходом до постіндустріального суспільства, глобальними перетвореннями в усіх сферах життєдіяльності: економіці, політиці, соціальному житті.

Людство з індустріальної епохи перейшло в інформаційну епоху, що сприяло суттєвим змінам у багатьох сферах людської діяльності, формуванню єдиного світового інформаційного простору. Ситуація «інформаційного вибуху» вимагає від кожного члена суспільства постійного оновлення своїх знань. Людині недостатньо «освіти на все життя», їй необхідна «освіта впродовж усього життя».

В умовах модернізації української освіти особливої актуальності набувають інформаційні технології у системі підвищення кваліфікації. Розвиток інформаційного суспільства вимагає забезпечення вільного доступу кожної людини до інформаційних ресурсів, підготовки фахівця до використання сучасних інформаційних комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності. Виконання цього завдання можливе за умови широкого використання інформаційних технологій у системі підвищення кваліфікації.

Зміни в соціальному житті спричинили перетворення в усіх освітніх системах, зокрема в системі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів (далі – керівників ПТНЗ). Модернізація освіти актуалізувала проблеми професійної компетентності керівників ПТНЗ, підвищення рівня їхньої кваліфікації. Навчання об'єктивно стає безперервним, істотно змінюється і характер самого процесу навчання, відбувається розвиток системи дистанційної освіти.

В Україні поняття дистанційного навчання не має чіткого визначення. До цього призвела відсутність донедавна єдиної концепції дистанційного навчання. Нині існують різні погляди на дистанційне навчання – від його абсолютизації як нової універсальної форми навчання, здатної змінити традиційну, до технології комплектування засобів і методів передачі освітньої інформації.

Дистанційне навчання – це цілеспрямований процес передавання та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається здебільшого за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, створеному за педагогічними та інформаційними технологіями.

З іншого боку, дистанційне навчання – це прогресивна педагогічна технологія, яка відрізняється від традиційних низкою істотних ознак: доступністю та комфортністю навчання; особистісною орієнтованістю, свободою вибору змісту, часу, темпу, форм та методів навчання; модульністю структури змісту й організації навчального процесу; застосуванням у навчанні сучасних інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж.

Сьогодні дистанційне навчання ефективно застосовується у системах відкритої освіти як інноваційна педагогічна технологія. Дистанційне навчання відрізняється від інших форм навчання високою інтерактивністю, формами та методами навчання, системою управління пізнавальною діяльністю суб'єктів навчання.

Дистанційне навчання в системі підвищення кваліфікації – це форма організації навчального процесу та педагогічна технологія, основою якої є керована самостійна робота слухачів та широке застосування у навчанні сучасних інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій [5, с. 89].

Підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ базується на загальних принципах освіти дорослих.

Організація навчання дорослих базується на науковій основі про знання особливостей розумової діяльності людини на різних вікових етапах. Наука, яка досліджує проблеми освіти, самоосвіти та виховання дорослих, називається андрагогікою. Українські вчені вважають, що завданням андрагогіки є опрацювання змісту, організаційних форм, методів і засобів навчання дорослих [1; 2].

Андрагогічна модель навчання відрізняється від загальновідомої педагогічної моделі. Підґрунтям теоретико-методологічних засад навчання дорослих є основні андрагогічні принципи як науково обґрунтовані керівні норми освітньої діяльності. Основними з них є: принцип пріоритету самостійності навчання; принцип спільної діяльності; принцип опори на досвід того, хто навчається; принцип усвідомленості навчання; принцип діагностичності; принцип рівневої диференційованості; принцип індивідуалізації навчання; принцип системності; принцип актуалізації результатів; принцип ефективності; принцип розвитку освітніх потреб.

Підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ — одна з провідних ланок післядипломної педагогічної освіти. У процесі здійснення неперервної освіти керівників ПТНЗ, з огляду на особливості підвищення кваліфікації цієї категорії, рекомендовано користуватися мережею Інтернету, використовуючи не тільки служби і сервіси, а й освітні мережеві ресурси. Виокремлені особливості дають змогу стверджувати, що підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ за допомогою технологій дистанційного навчання допоможе керівникам у подальшому підвищити ефективність управлінської діяльності. Підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ спрямоване на послідовне удосконалення управлінських знань, умінь і навиків.

В умовах технологічного розвитку процес навчання удосконалюється. Навчання дедалі більше супроводжується дистанційними елементами та комп'ютерними технологіями.

Система підвищення кваліфікації повинна відповідати таким вимогам:

- надавати можливість отримання додаткових освітніх послуг одночасно великій кількості фахівців системи освіти;
- забезпечувати реалізацію принципу безперервності педагогічної освіти, варіативність і гнучкість програм підвищення кваліфікації;
- забезпечувати опору на особистий досвід фахівців, здійснювати формування і розвиток здатності керівника ПТНЗ до інноваційної діяльності.

Дистанційне навчання значною мірою відповідає цим вимогам і допомагає поліпшити якість навчання в системі підвищення кваліфікації за рахунок ефективного поєднання нових інформаційних, комунікаційних, педагогічних технологій та оперативного оновлення науково-методичного забезпечення навчального процесу.

Основною ідеєю технологій дистанційного навчання є створення навчального інформаційного середовища, що охоплює комп'ютерні інформаційні джерела, електронні бібліотеки, відео- та аудіотеки, книги і навчальні посібники. Таке навчальне середовище надає унікальні можливості педагогічним і керівним кадрам професійно-технічної освіти для оновлення знань як самостійно, так і під керівництвом викладачів.

До основних переваг дистанційного навчання належать:

- оперативні – подолання бар'єрів у просторі та часі, швидке отримання нової інформації, швидкий зворотний зв'язок;
- інформаційні – доступність освітніх масивів, можливість постачання інформації споживачеві за допомогою інтерактивних веб-каналів, розсилання тощо;
- комунікаційні – збільшення кількості учасників, зняття територіальних обмежень тощо;
- педагогічні – більша вмотивованість, інтерактивність, індивідуалізація, технологічність;
- психологічні – більш комфортні емоційно-психологічні умови самовираження особистості, зняття психологічних бар'єрів і проблем, усунення похибок усного спілкування;

- економічні – зниження загальних витрат на навчання (на транспорт, оренду приміщень, тиражування посібників тощо);
- ергономічні – можливість вибору місця, часу, темпу навчання тощо [7, с. 138].

Дистанційне навчання слід розглядати як активний інноваційний пошук варіанта підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ. Цей варіант здатний задовольняти особистісні та професійні очікування керівників ПТНЗ, оновлюючи зміст, методику викладання, створюючи нові об'єднання за інтересами.

Методи навчання на основі дистанційних технологій сприяють накопиченню знань, оскільки слухачі постійно обмінюються інформацією. Тому існують спеціальні форуми, чати, інтернет-конференції, де можна порадитися чи подискутувати з іншими слухачами. У віртуальній групі збираються слухачі, які мають бажання працювати, підвищувати свій професійний рівень знань, здобувати нову кваліфікацію, нові навички, необхідні для їхнього подальшого удосконалення.

Розвиток професійної компетентності керівника ПТНЗ в умовах дистанційного навчання буде ефективним, якщо його зміст орієнтований на позитивні особистісні зміни, що допоможуть слухачеві успішно долучитися до творчої діяльності, самореалізовуватися та самовдосконалюватися в ній.

Дистанційне навчання в цьому контексті є особистісно орієнтованим, сприяючи створенню умов для розвитку і саморозвитку людини. Дистанційне навчання реалізує право керівника ПТНЗ на оволодіння знаннями і вміннями в тому індивідуальному обсязі і темпі, які для нього є комфортними: створюються максимально комфортні умови для розвитку особистості, удосконалення управлінської компетентності, обумовлені добровільністю вибору темпу і місця навчання, виду діяльності тощо.

Отже, у процесі реалізації дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів професійно-технічної освіти дотримуються таких принципів освіти: пріоритетність

педагогічного підходу під час проектування освітнього процесу в системі дистанційного навчання; відбір змісту освіти; гарантування безпеки інформації; відповідність технологій навчання; мобільність навчання; самоактуалізація; особистісно орієнтований підхід.

Професійна спрямованість у процесі дистанційного навчання є пріоритетним напрямом для формування культури ставлення людини до себе, до своїх талантів, здібностей і вподобань, до свого способу життя, що передбачає самостійність, позиційну визначеність і програму реалізації професійних потреб керівника ПТНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. — Київ : Либідь, 1997.
2. Змеев С. И. Становление андрагогики: развитие теории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеев. — М., 2000.
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; редкол. : В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови) ; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ : Пед. думка, 2016. — 448 с.
4. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : монографія / В. В. Олійник. — Київ : Міленіум, 2003. — 594 с.
5. Олійник В. В. Підвищення кваліфікації керівних кадрів професійно-технічних навчальних закладів за дистанційною формою навчання: навч. посіб. / В. В. Олійник, В. Ю. Биков, В. О. Гравіт [та ін.] ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. — Київ, 2010. — 235 с.
6. Олійник В. В. Підвищення кваліфікації керівників освіти за дистанційною формою навчання / В. В. Олійник, В. Ю. Биков, В. О. Гравіт, В. М. Кухаренко, Ю. О. Жук, С. В. Антощук, А. Л. Кліменко, Т. І. Сябрук ; за заг. ред. В. В. Олійника. — Київ : Логос, 2006. — 408 с.
7. Олійник В. В. Теоретичні та методичні засади розвитку системи підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти на основі дистанційних технологій: навч. посіб. / В. В. Олійник ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. — Київ, 2010. — 268 с.
8. Олійник В. В. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод. посіб. / В. В. Олійник, Л. М. Сергеева. — Київ : АртЕк, 2010. — 176 с.